

Nota voor de armoedetoets op de Conceptnota 'Digitale meters: Uitrol in Vlaanderen'

**Samenlevingsopbouw, Netwerk tegen armoede, en Steunpunt
tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale
uitsluiting**
april 2017

VOORAF

Deze nota werd opgemaakt op basis van:

- werkzaamheden binnen verenigingen waar armen het woord nemen, in het bijzonder verenigingen actief rond thema's wonen, water en energie¹;
- werkzaamheden binnen de energiearmoedeprojecten van Samenlevingsopbouw²;
- het overleg rond het recht op energie en water binnen het interfederaal Steunpunt Armoedebestrijding in functie van het tweejaarlijks Verslag 2014-2015 rond publieke diensten³.

In deze nota bekijken we de beleidsplannen betreffende de invoering van digitale energiemeters vanuit drie invalshoeken:

- welke zijn mogelijke effecten op de consumenten, en in het bijzonder consumenten in situaties van armoede en bestaansonzekerheid?
- welke zijn mogelijke effecten voor mensen met betalingsproblemen inzake hun energiefactuur?
- welke zijn mogelijke effecten voor mensen die weinig vertrouwd zijn met digitale instrumenten?

¹ Het Netwerk tegen armoede is het netwerk van 59 verenigingen, waar mensen in armoede het woord nemen, in Vlaanderen en Brussel. Voor meer info: <http://netwerktegenarmoede.be/standpunt--dossier/wonen-water-en-energie>

² Samenlevingsopbouw ondersteunt mensen in maatschappelijk kwetsbare posities in hun strijd voor een menswaardig bestaan zonder uitsluiting en achterstelling. Via opbouwwerkprojecten wordt gewerkt aan de toegang tot grondrechten - zoals behoorlijke huisvesting, onderwijs, sociale zekerheid – en structurele beleidsveranderingen. ... Voor meer info: Inspiratiebundel: Wat kan ik doen aan energiearmoede?
http://www.samenlevingsopbouw-antwerpenprovincie.be/nl/uploads/publicaties/inspiratiebundel_energie/inspiratiebundel%20energiearmoede.zip

³ Het Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting is een interfederale publieke instelling die de uitoefening van rechten in armoedesituaties evalueert op basis van dialoogprocessen met diverse actoren, analyse van rechtspraak, en (kwantitatieve en kwalitatieve) onderzoeksgegevens. Betreffende het recht op energie, zie: Steunpunt tot bestrijding van armoede, bestaansonzekerheid en sociale uitsluiting (2015). Publieke diensten en armoede. Een bijdrage aan politiek debat en politieke actie. Tweejaarlijks verslag 2014-2015. Brussel, http://www.armoedebestrijding.be/publications/verslag8/6_energieenwater.pdf (p. 161 over digitale meters).

Er worden hierbij in de nota een aantal vragen gesteld. De bijkomende informatie op basis van deze vragen kan helpen om de mogelijke effecten van de invoering van de digitale meter op situaties van armoede in te schatten.

1. EFFECTEN VOOR CONSUMENTEN, IN HET BIJZONDER CONSUMENTEN IN ARMOEDE EN BESTAANSONZEKERHEID

Bij een kosten-baten-analyse stelt zich uiteraard de vraag wat de kosten en de baten van de invoering van digitale meters zullen zijn voor de consumenten. Veel hangt hier af van de kost die zal worden doorgerekend voor de digitale meter, en van de functionaliteiten waarover de digitale meter zal beschikken. Uitgaande van de kosten-baten-analyse – en om de kostprijs te drukken – wordt in de conceptnota gekozen voor een standaardmodel, met eerder weinig functionaliteiten.

Volgende baten worden genoemd voor de consumenten:

- Geen meteropname meer nodig bij verhuis en correctere inschatting van de meterstanden, wat inderdaad heel wat administratieve problemen kan voorkomen. Vragen: op welke manier krijgt de distributienetbeheerder zicht op start en einde van een huurperiode? Zijn er nog andere aspecten z die bij de invoering en het gebruik van digitale meters een impact kunnen hebben op huursituaties?
- Stimulans voor energiebesparend gedrag, maar deze is bijzonder klein volgens verschillende studies. Ervaringen binnen de verenigingen en samenlevingsopbouwprojecten tonen bovendien aan dat mensen in armoede zich wel bewust zijn van hun eigen verbruik. Als ze al een hoger verbruik hebben, heeft dat meer te maken met externe factoren (zoals ontoereikende woonkwaliteit of bovengemiddelde tijd binnenshuis verblijven) dan met een tekort aan informatie over hun gebruik. Bovendien, als er geen display wordt voorzien, valt deze stimulans ook weg. Vraag: op welke manier kunnen de voorziene digitale meters een significante rol hebben in energiebesparing?
- Mogelijkheden inzake nieuwe energiediensten, maar gezien het betalend karakter ervan zijn deze ook enkel weggelegd voor diegenen die over het nodige budget beschikken.
- Integratie van nieuwe technologieën, maar ook deze zijn voor klanten met een klein budget niet binnen handbereik. Bovendien zal het effect van deze technologieën voor mensen met bescheiden verbruik allicht miniem zijn.

We kunnen concluderen dat we erg weinig tot geen directe baten zien voor mensen in armoede. Vraag: zijn er eventueel baten voor mensen in armoede die in deze nota niet aan bod komen?

We zien in een eerste evaluatie eerder baten voor de andere actoren:

- geen meteropname meer;
- mogelijkheden voor ontwikkeling van een commercieel leveringsaanbod op basis van klantprofiel;
- mogelijkheden voor nieuwe energiediensten, waarvoor extra betaald zal moeten worden.

Wat de kosten voor de consumenten betreft, maakten we op basis van de conceptnota volgend overzicht op:

	Plaatsing en indienststelling	Meter
Nieuwbouw, verplichte metervervanging, ingrijpende renovatie	Klant	Nettarief
Nieuwe prosumënten	Nettarief	Nettarief
Bestaande prosumënten	Nettarief	Nettarief
Budgetmeter	Nettarief	Nettarief

De grote meerderheid van de kosten voor de invoering worden dus gedragen door alle klanten samen, via de nettarieven. Dit terwijl de energiefactuur de afgelopen jaren sterk steeg (door stijgende nettarieven, bijkomende taksen, verhoging BTW, schrapping 100 kWh, ...) en voor mensen in armoede steeds onbetaalbaarder werd. Bijkomende factuurstijgingen zullen bij mensen in armoedesituaties hard aankomen.

In de voorbije kosten-baten-analyses werd de impact berekend op de factuur van drie (residentiële) groepen naargelang energieverbruik. Vragen: Wat zal de concrete impact zijn van uitrol van de digitale meters op de energiefactuur? Is het mogelijk het gemiddeld verbruik te berekenen van bepaalde groepen met een laag inkomen (bijvoorbeeld leefloon, uitkeringen handicap, IGO ; zoals dit gebeurde bij de armoedetoets watertarifiering) en hierbij ook een inschatting te krijgen van de impact op hun energiefactuur?

2. EFFECTEN VOOR MENSEN MET BETALINGSMOEILIKHEDEN

In de Conceptnota wordt verwezen naar baten door 'Effectievere aanpak wanbetalers door digitale meter' (post 22 bij figuur 1, pagina 4). Vraag: op welke manier zijn deze ingeschat?

Met betrekking tot de digitale budgetmeters worden in een eerdere nota van Samenlevingsopbouw en Netwerk tegen armoede enkele voorwaarden gesteld⁴. Deze voorwaarden zijn essentieel wanneer de digitale meter dienst moet doen als budgetmeter. De kosten van deze voorwaarden moeten worden meegenomen in een kosten-baten-analyse voor digitale meters voor budgetmeterklanten:

- garantie van een vorm van menselijk contact (face-to-face contact);
- gebruik van een home display met minstens evenveel informatie als bij huidige budgetmeter;
- geen afbreuk aan bescherming van de sociale openbaardienstverplichtingen;
- uitwerken van functies die gebruiksgemak of levenskwaliteit voor mensen met een budgetmeter kunnen verbeteren.

In het kader van een armoedetoets is het nodig om voor de huishoudens die kampen met betalingsmoeilijkheden de procedure bij wanbetaling nader te bekijken, en de impact van digitale meters in de verschillende stappen van de procedure in te schatten:

- einde opzegtermijn bij leverancier; vraag: meteropname op afstand?
- plaatsing digitale budgetmeter bij betalingsproblemen van de sociale leverancier; vraag: via plaatsbezoek, of op afstand als er al een digitale meter is?
- manieren van oplading; vraag: komen er extra oplaadmogelijkheden bij (betaling online)? Hoe veel tijd zal nodig zijn om de betaling om te zetten in energie?
- betaling van verbruik van minimumlevering elektriciteit; vraag: verrekening via meter?
- uitschakeling en herinschakeling minimumlevering elektriciteit; vraag: op afstand?
- toepassing van minimumlevering gas; vraag: mogelijkheid tot automatische toepassing van minimumlevering?
- de rol van de lokale adviescommissie; vraag: zal de lokale adviescommissie een rol als begeleidingsinstantie bij energieproblemen kunnen vervullen?

⁴ http://www.netwerktegenarmoede.be/documents/150504_SAP-NTA_slimme-budgetmeter_nota.pdf

Tot nu toe werd er nog geen evaluatie uitgevoerd bij de klanten van de netbeheerders met een budgetmeter. Onlangs is een proefproject opgestart. De ervaringen en beleving van klanten bij gebruik van een digitale budgetmeter zijn cruciaal. Vraag: hoe zullen de ervaringen en resultaten van het proefproject meegenomen worden in de discussie over de invoering van de digitale meters?

3. EFFECTEN VOOR MENSEN DIE WEINIG VERTROUWD ZIJN MET DIGITALE INSTRUMENTEN

Met het digitaal opzet verdwijnen verschillende mogelijkheden voor face-to-face contact met medewerkers van de distributienetbeheerders:

- (meer)jaarlijkse meteropname;
- meteropname bij einde opzegperiode leverancier;
- plaatsing budgetmeter;
- uitschakeling en herinschakeling minimumlevering;
- aan- en afsluiting.

Dit terwijl deze face-to-facecontacten juist een mogelijkheid kunnen bieden bij het op zoek gaan naar bijkomende begeleiding en om uit de energiearmoedespoiraal te geraken.

Daarnaast zullen verschillende functionaliteiten enkel gebruikt kunnen worden door mensen die kunnen omgaan met de beschikbare digitale communicatiekanalen, zeker wanneer de digitale meter zelf niet beschikt over een display. Vraag: op welke manier kan er een strategie opgesteld worden om mensen met weinig ervaring en mogelijkheden inzake digitale instrumenten (cfr. digitale kloof) een gelijke toegang te geven tot energie?